

EFTERSKOLERNES TEMPERATURMÅLING 2018

Kan efterskoleaktiviteten fortsat
dække skolens omkostninger?

INDHOLD

Om analysen	2
Er resultat før finansielle poster fortsat på retur?	3
Betaler de små underskudsskoler prisen?	5
De mindste efterskoler	6
De ”mindre” efterskoler	6
De ”lidt større” efterskoler	6
De største efterskoler	6
Er der færre underskudsskoler?	7
Underskudsskolernes likviditetsgrad	8
Udviklingen i elever, skolepenge og undervisningsomkostninger	9
Effekt af faldende tilskud til inklusion og specialundervisning	11
Udviklingen i øvrige nøgletal	12
Specieefterskoler	13
Ordblindееfterskoler	14
Anlægsinvesteringer	15
Opsummering og udfordringer i 2019 og frem	16
Hvordan ser situationen ud for jeres skole?	20

OM ANALYSEN

Ifølge Undervisningsministeriets Regnskabsportal er der 206 efterskoler, som har indrapporteret økonomiske data for regnskabsåret 2018 mod 210 efterskoler i 2017 og 215 efterskoler i 2016.

Der er ganske vist nye efterskoleinitiativer i gang, men vi ser fortsat ikke skoleetableringer i samme omfang, som efterskoler der lukker! De kombinerede fri- og efterskoler, kombinerede fag- og efterskoler samt kombinerede høj- og efterskoler er i lighed med tidligere år ikke medtaget i denne analyse.

Efterskolerne Phønix, Mina Hindholm, Baaring, Bieringshus og Borremose er alle udgået af analysen som følge af lukninger i året, mens der alene er etableret 1 ny efterskole, Aalborg Efterskole. Der har således været en samlet negativ udvikling på 4 efterskoler, hvilket tilsvarende var tilfældet sidste år. Denne udvikling er en klar indikation på, at reduktionen i efterskolerne fortsætter. Mange efterskoler har stadig betydelige udfordringer med at få driften og likviditeten til at slå til. Til trods for, at der i 2018 er etableret en ny efterskole, og der tillige er enkelte nye efterskoleinitiativer i støbeskeen, så vil næste års temperaturmåling formentlig også vise, at antallet af rene efterskoler reduceres yderligere, hvorfor det kan vise sig afgørende, at reduktionen af statstilskud ved omprioriteringsbidraget endelig er stoppet fra og med tilskuddet for 2020.

BDO udarbejder hvert år en individualiseret specialanalyse over landets efterskoler, hvilket giver ledelsen mulighed for at sammenholde deres skoles regnskabstal med et benchmark for skoler i samme størrelseskategori eller geografi. Analysen opdeles endvidere i almene efterskoler, ordblindееfterskoler og specialefterskoler. Analysen baserer sig på de 206 efterskoler, som indgår i nærværende temperaturmåling. Såfremt I har spørgsmål til analysen, eller ønsker at få uddybet tallene, står vi naturligvis gerne til rådighed. Vi præsenterer naturligvis også gerne jeres skoles benchmarkanalyse på et uforpligtende møde.

Temperaturmålingen dækker 3 år. Vi har dog primært fokuseret på udviklingen fra 2017 til 2018.

God læselyst.

Klaus Grønbæk Jakobsen
Statsautoriseret revisor
Tlf. 96 26 38 35
E-mail klg@bdo.dk

Martin Jochens Lück
Statsautoriseret revisor
Tlf. 96 26 38 07
E-mail mju@bdo.dk

Redaktionen er afsluttet den 16. december 2019.
BDO tager forbehold for trykfejl og eventuelle ændringer efter redaktionens slutning.

Copyright © BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab

Denne publikation er skrevet i generelle vendinger og skal alene betragtes som generel vejledning. Publikationen dækker ikke specifikke situationer, og du bør ikke handle - eller undlade at handle - uden at have fået professionel rådgivning. Kontakt venligst BDO for at drøfte de specifikke problemstillinger. BDO, vores partnere og medarbejdere påtager os ikke ansvar for tab foranlediget af en handling, der er taget - eller ikke er taget - på baggrund af oplysningerne i denne publikation.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse af denne folder eller dele heraf er ikke tilladt uden BDO's skriftlige samtykke ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug for omtale.

ER RESULTAT FØR FINANSIELLE POSTER FORTSAT PÅ RETUR?

BDO's Temperaturmåling for 2016 og 2017 viste, at efterskolernes overskud de seneste år har været positivt påvirket af markant reducerede finansielle omkostninger. Det meget gunstige renteniveau var dog ikke tilstrækkeligt til, at skolerne kunne opretholde deres samlede overskud i 2017, således skoleformen havde en rimelig konsolidering og kunne foretage opsparing til fremtidige investeringer.

Skoleformen har igen i 2018 været belastet af effekten af omprioriteringsbidraget, og i lighed med 2017 har det medført, at skolernes indtægter - til trods for at disse er rekordhøje - endnu engang ikke kan følge med omkostningsudviklingen. Den historisk lave rente har kun i begrænset omfang kunnet udligne årets fald i resultat før renter.

Efterskolernes samlede overskud er således faldet yderligere og har nu en gennemsnitlig overskudsgrad på 4,0%.

Fig. 1: Efterskolernes samlede resultatopgørelse 2016 - 2018.

Tkr.	2016	2017	2018
Antal skoler	215	210	206
Antal årselever	24.658	24.557	24.656
Statstilskud	1.848.394	1.837.508	1.830.163
Skolepenge	2.245.873	2.298.394	2.377.699
Andre indtægter*	149.963	175.443	184.929
Indtægter i alt	4.244.230	4.311.345	4.392.791
Lønomkostninger, undervisning	1.755.524	1.787.027	1.847.289
Andre undervisningsomkostninger	508.976	537.366	528.974
Lønomkostninger, ejendom	173.916	174.639	182.821
Andre ejendomsomkostninger	586.861	591.775	601.596
Lønomkostninger, kostafdeling	232.295	238.836	250.453
Andre kostafdelingsomkostninger	313.518	312.992	319.609
Lønomkostninger, administration	131.300	135.730	143.128
Andre administrationsomkostninger	229.604	241.082	246.267
Omkostninger i alt	3.931.994	4.019.447	4.120.137
Resultat før finansielle poster	312.236	291.898	272.654
Finansielle poster	-112.734	-102.869	-97.984
Årets resultat inkl. særlige poster	199.502	189.029	174.670
Overskudsgrad	4,7%	4,4%	4,0%

*En efterskole har i 2018 modtaget en donation på knap 37 mio. kr., hvilket er udeladt fra ovenstående og vores analyse.

Resultatopgørelsen viser en fortsat tilbagegang i resultat før finansielle poster på 19.244 tkr., hvilket sker til trods for, at de 5 lukkede skoler i 2017 bidrog med et samlet underskud på 2.499 tkr. Det er således entydigt, at skolernes resultat før renter fortsat er på vej ned, hvilket umiddelbart også forventes at være tilfældet i 2019.

Skolerne kan glæde sig over, at de samlede finansielle poster er reduceret med yderligere 4.885 tkr. i forhold til sidste år, hvilket i et vist omfang kompenserer for effekten af det lavere driftsoverskud. Renteudviklingen har fortsat været faldende i 2019, og vi ser mange skoler, som får gennemført yderst fornuftige låneomlægninger. Størstedelen af omlægningerne har dog ikke givet skolerne noget udbetalt provenu, men har sikret en fremadrettet lavere årlig rentebetaling.

Skoleformen realiserer i 2018 en gennemsnitlig overskudsgrad på 4,0%, hvilket er det laveste niveau i analyseperioden. En overskudsgrad på 4,0% kan ikke anses som værende et kritisk niveau, men vi har en forventning om, at den negative udviklingstendens vil fortsætte i 2019. Hertil kommer, at den gennemsnitlige overskudsgrad er positivt påvirket af enkelte efterskoler med høje overskudsgrader, og der er således mange efterskoler, som er udfordret af en lavere overskudsgrad end 4,0%.

Skolernes samlede indtægter er forøget med 81.446 tkr. til trods for det lavere antal skoler. Tages der højde for elevudviklingen i 2018, er skolernes indtægter steget fra 176 tkr. pr. årselev til 178 tkr. pr. årselev, svarende til en indtægtsforøgelse på 1,5%.

Den positive udvikling sammensættes af vidt forskellige udviklinger i skolernes 3 indtægtstyper, hvilket umiddelbart indikerer et paradigmeskifte i efterskolernes drift.

- Statstilskud pr. årselev er i gennemsnit reduceret med 0,8% (-0,2% sidste år)
- Skolepengeindtægt pr. årselev er forøget med 3,0% (+2,8% sidste år)
- Andre indtægter pr. årselev er forøget med 5,0%, svarende til en stigning på +10 mio. kr.

Effekten af omprioriteringsbidraget viser sig som en vedvarende negativ udvikling i skolernes statstilskud, hvilket dog kompenseres fuldt ud af udviklingen i skolepenge og andre indtægter.

Det er bemærkelsesværdigt, at andre indtægter er forøget med 5,0%. Andre indtægter udgør dog kun 4,2% af skolernes samlede indtægter, men der er en indikation på, at andre indtægter har et markant stigende ledelsesmæssigt fokus. Udviklingen indikerer, at de faldende indtægter fra efterskoleledningen presser skolerne til at finde nye græsgange i alternative aktiviteter, som for eksempel kurser uden for loven og andre aktiviteter, der kan hjælpe med at få de økonomiske ender til at nå sammen.

Skolerne afholder ikke unødvendige omkostninger. Kataloget over oplagte og mulige besparelser er således meget overskueligt for mange skoler, da de længe har været i gang med et besparelsesfokus. Det faldende tilskud tvinger skolerne til at tænke mere og mere i andre indtægter og alternative aktiviteter, der kan supplere skolens økonomi og drift. Det er da også bemærkelsesværdigt, at skolernes "andre indtægter" samlet er 10 mio. kr. større end skolernes samlede overskud i 2018. Det er således ikke skoledriften alene, som har genereret overskuddet, men skolernes andre indtægter har i væsentligt omfang bidraget hertil. Dette medfører, at man må spørge sig selv, om det kan være rigtigt, at skolerne skal overleve på andre aktiviteter end det primære formål, nemlig undervisning. Det kunne umiddelbart indikere, at det økonomiske fundament for at drive efterskole er blevet for spinkelt eller reduceret for kraftigt!

Skolepengeindtægten pr. årselev fortsætter ligeledes med at stige med en forholdsvis høj procent, og gennemsnitsniveauet kan beregnes til knap 96-97 tkr. pr. årselev i 2018. Dette svarer til en gennemsnitlig ugepris på 2.410 kr. inkl. indmeldelsesgebyr og egenbetaling til rejser mv. I temperaturmålingen for 2014 kunne vi beregne den gennemsnitlige ugepris til 2.140 kr., og der er således på 5 år sket en stigning på 12-13%. Denne forholdsvis høje stigningstakt har umiddelbart været en nødvendighed for, at skoleformen overhovedet kan realisere en forsvarlig og nødvendig konsolidering.

Den stadigt stigende ugepris har hidtil ikke kunnet ses på indmeldelsestallene på skolerne, men det er oplagt, at priserne kan nå et niveau, hvor tanken om åben adgang for alle indkomstgrupper bliver stadig mere udfordret.

Skolerne kan også i 2019 imødesee et fortsat faldende statstilskud pr. årselev, hvilket forventeligt vil medføre yderligere stigninger i ugepriser og et øget fokus på potentielle øvrige indtægter. Denne udvikling sker for at kunne dække det stigende omkostningsniveau og tvungne opsparings- og investeringsbehov, hvilket er affødt af, at banker og realkreditinstitutter i de senere år har skærpet kravene til skolernes rentabilitet og egenfinansieringsandel, forinden kredittilsagn kan opnås. Vi oplever i stigende grad, at skoler med høj rentabilitet og forholdsvis høj egenfinansieringsmulighed alligevel ikke kan opnå kredittilsagn af forskellige årsager, herunder bl.a. som følge af deres geografiske placering. Der er således et markant stigende krav til skolernes opsparing, hvis der skal være muligheder for udvikle og fremtidssikre skolen.

Ser man nærmere på udviklingen i skolernes omkostninger pr. årselev, er disse samlet steget 2,1%, hvilket kan henføres til følgende:

- +3,3% i skolernes lønomkostninger til undervisningen
- +4,9% i skolernes øvrige lønomkostninger
- +0,7% i skolernes øvrige omkostninger

Skolernes driftsomkostninger pr. årselev er således steget mere end indtægten pr. årselev. Hertil kommer, at OK-18 i de kommende år vil medføre stigende lønudgifter på undervisningsområdet.

Der er ikke nogen tvivl om, at svaret på vores indledende overskrift er et stort og rungende JA! Skolerne bliver i stigende grad afhængig af andre indtægter for at kunne supplere økonomien og drive efterskoleledelsen med en forsvarlig kvalitet.

I temperaturmålingen for 2017 estimerede vi et samlet fald i overskuddet fra 291.898 tkr. til 261.225 tkr., svarende til et fald på ca. 30 mio. kr. Den faktiske udvikling blev ”kun” et fald på knap 20 mio. kr., hvilket primært skyldes en mere positiv end ventet udvikling i skolepengeindtægten og de markant forøgede andre indtægter. Dette bekræfter dog, at udviklingstendensen var korrekt, hvorfor der med stor sandsynlighed kan forventes et yderligere dyk i 2019.

BETALER DE SMÅ UNDERSKUDSSKOLER PRISEN?

Temperaturmålingen for 2017 viste, at hver 7. skole havde underskud, og vores analyse viste, at der var hele 17 skoler, som var udfordret med underskud og dårlig likviditet. Det kunne være nærliggende at tro, at de 5 lukkede skoler alle var en del af de 17 skoler, som vi identificerede sidste år, men det er overraskende nok kun 3 af disse, som var i denne gruppe. Faktisk havde den ene af de sidste 2 lukkede skoler et regnskabsmæssigt overskud i 2017, hvilket viser, hvor hurtigt en elevkrise kan gå fra en at være en udfordring til at betyde en skolelukning. Hastigheden, hvormed skolerne ser sig nødsaget til at lukke, er symptomatisk for den manglende økonomiske polstring og de stramme økonomiske rammer, som skoleformen agerer under. Vi har indledningsvis belyst udviklingen nærmere for de forskellige skolestørrelser i nedenstående figur.

Skolestørrelse/ -type	2016			2017			2018		
	Sko- ler	Års- elever	Resultat tkr.	Sko- ler	Års- elever	Resultat tkr.	Sko- ler	Års- elever	Resultat tkr.
0-74	32	1.804	-3.235	26	1.404	-10.416	24	1.408	-10.368
75-99	32	2.797	11.295	30	2.556	5.318	26	2.278	8.044
100-124	39	4.377	38.072	44	4.966	34.512	45	5.050	25.443
125+	75	12.616	117.899	73	12.542	127.829	74	12.758	120.781
Ordblinde	19	1.698	20.287	19	1.731	17.091	19	1.793	14.895
Særlige behov	18	1.366	15.184	18	1.358	14.695	18	1.369	15.875
	215	24.658	199.502	210	24.557	189.029	206	24.656	174.670

Fig. 2

Ovenstående figur viser, at antallet af skoler med færre end 75 årselever er faldet med 2 skoler i forhold til sidste år. Vi vil i det efterfølgende belyse udviklingen og baggrunden herfor nærmere.

DE MINDSTE EFTERSKOLER

Efterskoler med op til 75 årselever har samlet set fortsat betydelige udfordringer med at få balance imellem indtægter og udgifter, og det er tydeligt, at flere af de mindste efterskoler har store økonomiske udfordringer. I 2017 var der 26 skoler med under 75 årselever. De 5 skoler, som lukkede i 2018, var alle blandt disse 26 skoler. At der i 2018 er 24 skoler i gruppen, betyder, at der er kommet 3 nye skoler til, som har oplevet en så stor elevnedgang, at de ender i gruppen med de mindste skoler.

De seneste år har således været hårde for de mindste efterskoler, og der er lukket både overskuds- og underskudsgivende skoler. Dette giver en klar indikation af, at det kommende års økonomiske udfordringer næppe vil gøre det nemmere for disse skoler. Vi er desværre ikke i tvivl om, at vi vil komme til at se flere skolelukninger i de kommende år, omend omprioriteringsbidraget er afskaffet med finansloven for 2020, hvilket kan markere et vendepunkt i den negative udvikling.

En nærmere analyse af de tilbageværende mindste 24 skoler viser, at 13 af disse er underskudsgivende. Vi vil senere foretage en nærmere vurdering af, om der er enkelte skoler, der nærmer sig et kritiske niveau og et truende lukningstidspunkt.

Det er som i tidligere år væsentligt at understrege, at der i gruppen af de mindste efterskoler også er skoler, som økonomisk er velfungerende og som har foretaget et bevidst strategisk valg om at være en lille efterskole. Her er omkostningsstrukturen nøje tilpasset det lavere årselevniveau, hvilket gør, at skolerne har en sund økonomi.

DE ”MINDRE” EFTERSKOLER

Gruppen af efterskoler med 75-99 årselever viser efter kraftig resultatnedgang de seneste par år en fremgang i det samlede overskud. Den positive udvikling er primært fremkommet som følge af, at der er færre skoler i gruppen, idet 3 af disse er faldet ned i gruppen af skoler med 0-74 elever. Fremgangen er bl.a. en direkte konsekvens af, at skolerne i gruppen har haft gennemsnitligt 88 årselever i 2018 mod 85 i 2017.

Der er i alt 6 efterskoler med færre end 100 årselever. Den historiske udvikling viser, at en efterskole efterhånden skal være +100 årselever for at være økonomisk robust, da det selv med 75-99 årselever kan være en udfordring at skabe en fornuftig økonomisk sammenhæng. Den positive udvikling i 2018 indenfor gruppen viser dog, at der fortsat er rimelige muligheder for at skabe et levedygtigt grundlag også for skoler med under 100 årselever.

DE ”LIDT STØRRE” EFTERSKOLER

Gruppen af efterskoler med 100-124 årselever har oplevet endnu en markant resultatnedgang, hvilket er 4. år i træk. Skolerne realiserer i 2018 et gennemsnitligt overskud på 565 tkr. mod 784 tkr. i 2017 og 976 kr. i 2016, svarende til en tilbagegang på yderligere knap 30%. Indtjeningsvnen er således også under et betydeligt pres for denne skolestørrelse - omend gennemsnitsoverskuddet fortsat er rimeligt. Det bemærkes, at antallet af skoler i denne gruppe er forøget med 6 siden 2016. I 2018 har hver 10. skole i denne gruppe underskud, svarende til, at der er 5 skoler med underskud, hvor der kun var 3 sidste år.

DE STØRSTE EFTERSKOLER

Antallet af de største efterskoler ser ud til at have stabiliseret sig omkring de 75 skoler. De største skoler har historisk set realiseret et stadigt større overskud frem til 2017. Dette ser dog ud til at være slut med 2018. Skolerne har i 2018 realiseret et gennemsnitligt overskud på 1.632 tkr. mod 1.751 tkr. i 2017, svarende til et gennemsnitligt overskud, som er ca. 3 gange så stort, som gennemsnittet for skolerne med 100-124 årselever.

Der er således ingen tvivl om, at der er andre og flere økonomiske muligheder for de største efterskoler, men man skal dog være særlig varsom med at tolke på gennemsnittet i netop denne gruppe, da landets 2 største efterskoler påvirker det gennemsnitlige resultat ganske betydeligt. Reduktionen i gruppens samlede overskud kan således bl.a. henføres til en nedgang i resultatet for landets største efterskole, som har realiseret et overskud på 8,3 mio. kr. i 2018 mod 14,1 mio. kr. i 2017.

ER DER FÆRRE UNDERSKUDSSKOLER?

Vi kan sammenfattende konstatere, at alle de lukkede skoler kom fra gruppen af de mindste skoler, ligesom 4 af dem var underskudsgivende. Det relativt store antal skolelukninger, der har været de seneste år, gør det nærliggende at antage, at antallet af underskudsskoler burde være faldende blandet de resterende skoler. Vi har nedenfor belyst dette forhold nærmere.

Antal skoler	*)	2016 Resultat tkr. **)	Gennem- snit tkr.	Antal skoler	*)	2017 Resultat tkr. **)	Gennem- snit tkr.	Antal skoler	*)	2018 Resultat tkr. **)	Gennem- snit tkr.
32	-	-19.536	-610	32	-	-27.074	-846	33	-	-28.251	-856
183	+	219.038	1.197	178	+	216.103	1.214	173	+	202.921	1.172
215		199.502		210		189.029		206		174.670	

Fig. 3 *) - = skoler med underskud / + = skoler med overskud. **) Resultat før ekstraordinære poster

Det fremgår af ovenstående, at de 5 skolelukninger, som ikke indgår i ovenstående for 2018, ikke har haft nogen effekt på antallet af underskudsskoler - tværtimod er disse forøget med 1 skole i forhold til 2017. Skoleformens samlede billede på dette punkt er således fortsat meget broget, hvor de enkelte store skolars økonomi trækker så hårdt, at skoleformen samlet set ser rimelig sund ud - mens næsten hver 6. skole kæmper en daglig kamp for at få de økonomiske ender til at nå sammen. Andelen af skoler med underskud er således på 3 år steget fra 14,9% til 16,0%.

Der har de seneste år været mange skolelukninger, hvilket umiddelbart burde have medført, at andelen af underskudsgivende skoler rent logisk burde være faldende i takt med, at de svageste forsvinder. Når udviklingen har været en anden, er det reelt et udtryk for, at flere og flere skoler oplever stigende økonomiske udfordringer, bl.a. som en direkte følge af omprioriteringsbidraget, der årligt har reduceret statstilskuddet med 2% om året frem til og med 2019 samtidig med, at elevsøgningen bliver mere svingende, og sparekataloget på omkostningssiden er udtømt.

Vi forventer således stigende økonomiske udfordringer i 2019 baseret på de udmeldte forventninger til udviklingen i statstilskuddet og de afledte konsekvenser af OK18 aftalen. Dette vil med stor sandsynlighed medføre, at en andel af de 33 underskudsskoler ikke vil lykkes med at blive overskudsgivende samtidig med, at flere skoler fra overskudsgruppen tillige kan ende med underskud i fremtiden.

Vi har udarbejdet en nærmere analyse på de 33 underskudsskoler. Dette viser, at hele 17 af disse skoler også havde underskud i 2017, mens hele 10 skoler har haft underskud i alle 3 analyserede år, 2016-2018. De akkumulerede underskud er medvirkende til, at fundamentet på skolernes vej mod et regnskabsmæssigt overskud er ganske skrøbeligt, da de langvarige underskud tillige har reduceret i skolernes kapitale beredskab.

Vi oplever, at skoler i krise kæmper heroisk for at få vendt elevtallet eller få omkostningerne tilpasset, men for enkelte vil det være en kamp, der desværre ikke vil lykkes. Vi har i de senere år bemærket en stigning i skolelukninger umiddelbart inden starten på næste skoleår, til trods for, at efterskolerne samlet har rekordhøjt elevoptag til det igangværende skoleår.

Vi konkluderede sidste år, at vi kunne være på vej mod 200 skoler inden udgangen af 2022. Den forudsigelse, tror vi fortsat på, holder stik, og dette års analyse bekræfter vores antagelse.

Der er i finansloven for 2019 introduceret et nyt geografisk tilskud på 182 tkr., som reelt blot er en forhøjelse af skolernes grundtilskud. Det nye tilskud er finansieret ved en reduktion i tilskuddet pr. årselev, og tiltaget vil medføre en økonomisk fordel for de mindste skoler på bekostning af de større.

Det kan være, at dette tiltag vil have en positiv effekt på antallet af underskudsskoler, men blot 9 af de 33 underskudsskoler havde i 2018 et underskud, som var mindre end 182 tkr. Det er vores vurdering, at det er et positivt tiltag, hvis man ønsker at opretholde en bredde i efterskoletilbuddet - både geografisk og i linjefag, men vi tror ikke, at det er tilstrækkeligt til at stoppe den negative udviklingen og tendensen mod de 200 efterskoler.

UNDERSKUDSSKOLERNES LIKVIDITETSGRAD

Likviditet er oftest den altafgørende faktor i forbindelse med beslutningen om en skolelukning, uanset at det ofte er et vigende elevtal, som er årsagen til, at likviditetsproblemerne opstår.

Det er vigtigt, at skolerne, uanset størrelse, tilstræber at have et godt likvidt beredskab, så skolen har den nødvendige likviditetsreserve til at finansiere nødvendige initiativer og modstå uventede omkostninger eller skoleår med aktivitetsnedgang, da opnåelse af ekstern finansiering ofte kan være meget vanskelig at opnå.

Vi har i analysen i lighed med tidligere år fastlagt en likviditetsgrad på 25 eller derunder som et kritisk niveau, hvor skolen ofte har en betydelig afhængighed af kreditfaciliteter og typisk vil være låst i forhold til at kunne iværksætte tiltag, der kan forbedre skolens strategiske udgangspunkt, idet alt vil skulle godkendes af en ekstern kreditgiver.

Vi har i nedenstående opdelt de 33 underskudsskolars likviditetsgrad i 3 intervaller sammenholdt med tilsvarende fordeling i finansåret 2017.

2018				
Interval	Antal	Likviditetsgrad	Soliditetsgrad	Finansieringsgrad
0 - 25	9	8 til 24	3 til 43	22 til 73
26 - 50	10	29 til 49	Negativ til 75	20 til 90
>50	14	51 til 245	Negativ til 85	0 til 113
	33			

Fig. 4

2017				
Interval	Antal	Likviditetsgrad	Soliditetsgrad	Finansieringsgrad
0 - 25	17	3 til 24	1 til 78	0 til 96
26 - 50	3	28 til 47	14 til 78	0 til 71
>50	12	54 til 262	30 til 81	0 til 61
	32			

Fig. 4

I temperaturmålingen for 2017 bemærkede vi, at antallet af underskudsskoler med en likviditetsgrad under 25 var stigende i både 2016 og 2017. Denne udvikling er vendt i 2018, idet antallet er reduceret fra 17 til 9 skoler, svarende til et fald på 8 skoler, hvoraf kun 3 skyldes lukning.

Der er således umiddelbart sket en forbedring i likviditetsgraden for de underskudsgivende skoler, hvilket er meget positivt. Et nærmere kig ind i bag tallene viser, at der er stor bevægelse mellem, hvilke skoler der indgår i "krisegruppen", og det viser, at der kun er 3 gengangere blandt de 9 skoler, som har en likviditetsgrad under 25 i 2018. Blandt de 17 skoler, som var i krisegruppen i 2017, er 3 lukket, 3 har fortsat en likviditetsgrad under 25 og 2 har forbedret deres likviditetsgrad til over 25. Hertil skal det bemærkes, at hele 9 af de 17 skoler har formået at realisere et overskud i 2018.

Den store udskiftning viser, hvor vanskeligt det kan være at forudsige en skolelukning, da udviklingen fra 2017 til 2018 tydeligt viser, at det er muligt at ændre på udviklingen, også selvom likviditeten er lav.

Det ændrer dog ikke på, at der er flere af skolerne i denne gruppe, hvor advarselslysene blinker kraftigt rødt. For enkelte af disse kan det være relevant for ledelsen at overveje, om en kontrolleret nedlukning kan være den rigtige løsning fremfor en pludselig konkursbegæring. Det er da også vores klare oplevelse, at skolernes bestyrelser er opmærksomme på dette, hvilket afspejler sig i det stigende antal lukninger, der netop kommer umiddelbart før skolestart.

En nærmere gennemgang af årets 33 underskudsskoler viser, at hele 18 af disse skoler havde overskud i 2017, og det er således et meget stort antal skoler, som har skulle forholde sig til, hvor der kan skabes yderligere aktivitet eller findes besparelser. Vi har en forventning om, at et tilsvarende billede vil være gældende for 2019, hvor statstilskuddet pr. årselev er endnu lavere end i 2018. Vores forventning er baseret på, at flere af overskudsskolerne generelt har beskedne overskud. Der er således 28 overskudsskoler, der har realiseret et overskud i 2018, som er lavere end 250 tkr., hvilket betyder, at der ikke er plads til ret meget uforudset på omkostningssiden eller negativt på elevfronten før, et underskud bliver en realitet.

Det skal i tilknytning hertil bemærkes, at vi i BDO fortsat oplever, at det kan være vanskeligt at opnå fremmedfinansiering, hvorfor skolerne i høj grad selv finansierer en stadig større andel af nødvendige vedligeholdelsesprojekter og nye investeringer. Denne øgede egenfinansiering påvirker naturligvis skolernes likviditetsgrad negativt. Det er derfor vigtigere end nogensinde, at skolerne har stor fokus på konsolidering og prioritering af det likvide beredskab.

UDVIKLINGEN I ELEVER, SKOLEPENGE OG UNDERVISNINGSSOMKOSTNINGER

Vi har med udgangspunkt i skolernes resultat nærmere analyseret, hvordan årselevtal, skolepengeniveau samt undervisningsomkostninger pr. årselev mv. har udviklet sig for de 169 almene efterskoler. Ordblinde- og specialefterskoler indgår således ikke i nedenstående.

Antal skoler i 2018	Resultat i tkr.	Årselever	Skolepenge pr. årselev	Undervisningsomkostninger pr. årselev	Årselever pr. lærerårsværk
28	Underskud	2.215	96.040	105.144	5,9
40	0-500	4.228	95.334	96.912	6,5
36	500-1.000	4.512	96.293	91.029	6,7
65	+1.000	10.539	97.422	84.839	7,6
169		21.494			

Fig. 5

Antal skoler i 2017	Resultat i tkr.	Årselever	Skolepenge pr. årselev	Undervisningsomkostninger pr. årselev	Årselever pr. lærerårsværk
29	Underskud	2.265	91.057	105.105	5,9
42	0-500	4.023	92.442	90.940	7,2
34	500-1.000	4.233	92.351	88.580	7,3
68	+1.000	10.947	95.480	84.710	7,9
173		21.468			

Fig. 5

Niveauet for undervisningsomkostninger er fortsat helt afgørende for, hvor stort et overskud skolen kan forvente at realisere.

I 2017 faldt antallet af skoler med et overskud på mere end 1 mio. kr. for første gang i flere år, hvor antallet blev reduceret med hele 7 skoler. Denne markante vending er fortsat i 2018, hvor antallet er reduceret med yderligere 3 skoler. Analysen viser, at overskudsskolerne i 2018 for alle 3 grupper har fået reduceret deres nøgletal for årselever pr. lærerårsværk, hvilket er en overraskende udvikling. Reduktionen i dette nøgletal viser, at der er blevet ansat flere varme hænder ude på skolerne til at håndtere stigningen i elevtallet. Denne udvikling er således en af årsagerne til, at skolernes lønomkostninger har været stigende. Effekten heraf, kombineret med effekten af OK18, afspejler sig tydeligt i nøgletallet ”undervisningsomkostninger pr. årselev”, som stiger kraftigt for overskudsskoler med under 1 mio. kr. i overskud.

Underskudsskolerne realiserer fortsat betydeligt højere undervisningsomkostninger pr. årselev, hvilket skolerne er nødt til at forholde sig til, hvis underskuddet skal vendes til et overskud. Såfremt de 28 underskudsskoler kunne reducere deres undervisningsomkostninger pr. årselev til gennemsnitligt 96 tkr. pr. årselev, ville det svare til en samlet besparelse på 20 mio. kr. De 28 skoler har et samlet underskud på 26,7 mio. kr.

Underskudsskolerne har fastholdt et gennemsnitligt nøgletal på 5,9 for årselever pr. lærerårsværk, hvor vores analyser viser, at skolerne bør tilstræbe et nøgletal på 7 eller derover, medmindre skolen har betydelige merindtægter fra specialundervisning.

Det er vanskeligt at fastslå et generelt niveau for skolernes undervisningsomkostninger pr. årselev, idet der er meget stor variation på netop dette område. Skolernes undervisningsomkostninger pr. årselev varierer således fra 70 tkr. til 172 tkr. med et gennemsnit på 91 tkr. Dette ændrer dog ikke på, at den enkelte skole skal kunne forklare niveauet af undervisningsomkostninger ud fra elevsammensætning eller ugeprisen, således der altid er tæt sammenhæng mellem indtægter og undervisningsomkostninger.

Der er i 2018 i alt 41 almene efterskoler, hvor undervisningsomkostningerne pr. årselev er større end 100 tkr., og 21 af disse, eller 50% af gruppen, har underskud. I 2017 var der kun 31 almene efterskoler med undervisningsomkostninger pr. årselev over 100 tkr., og det er således en voksende andel af skolerne, som er tynget af en tung omkostningside.

Det gennemsnitlige skolepengeniveau pr. årselev er i lighed med tidligere stort set ens for grupperne af skoler, der realiserer et overskud, der er lavere end 1 mio. kr., mens det gennemsnitlige skolepengeniveau er ca. 1,6% højere for skoler, der præsterer et overskud over 1 mio. kr. Det højere skolepengeniveau kan muligvis begrundes i højere omkostninger til rejser og ekskursioner.

Tallene viser, at skolerne med de store overskud gennemsnitligt har det laveste omkostningsniveau, når man belyser de samlede undervisningsomkostninger. Sammensætningen mellem lønforbrug og andre undervisningsomkostninger i form af materialer mv. er dog meget anderledes, idet disse skoler anvender flere penge pr. årselev på andre undervisningsomkostninger end gennemsnittet, hvorfor de lavere samlede undervisningsomkostninger pr. årselev alene kan henføres til den mere omkostningseffektive

“

Skolerne bør tilstræbe et nøgletal for årselever pr. lærerårsværk over 7 for at sikre overskudsgivende drift.

anvendelse af lærerressourcerne. Dette bekræfter vigtigheden af at have stor fokus på skolens elev/lærer ratio, da det er her, fundamentet for skolens økonomiske styrke skal støbes.

EFFEKT AF FALDENDE TILSKUD TIL INKLUSION OG SPECIALUNDERVISNING

Der er en række almene efterskoler, som årligt har et væsentligt antal elever, som modtager inklusions- eller specialundervisning. Vi har igennem de seneste år set en markant stigning i antallet af disse elever med den konsekvens, at statstilskuddet pr. årselev har været kraftigt faldende. Vi har nedenfor lavet en oversigt over udvikling i tilskuddet pr. årselev de seneste år.

Tilskud pr. årselev	2017	2018	2019	2020	Udvikling fra 2017 til 2020
Inklusion	24.444	22.835	20.528	20.885	-14,6%
Specialundervisning	119.972	137.818	120.741	106.923	-10,9%

Fig. 6

Vi har i ovenstående kigget på udviklingen fra 2017 til 2020.

Tilskuddet pr. årselev til inklusionsundervisning på de almene efterskoler har således været kraftigt nedadgående frem til 2020, hvilket har en stor økonomisk betydning for de skoler, hvor inklusions-eleverne udgør en væsentlig andel af årseleverne. Der er krav om, at inklusionsundervisningen er individuelt tilpasset den enkelte elev, hvorfor der ikke er mulighed for at lave store rationaliseringer som følge af det stigende antal inklusionselever, og samtidig har skolerne stigende lønomkostninger til de lærer, som skal varetage inklusionsundervisningen.

Vi har lavet en analyse for de 20 almene efterskoler, som i 2018 modtog størst inklusionsbidrag. De 20 skoler modtog samlet 12,6 mio. kr., hvilket er 0,9 mio. kr. mindre end, hvis tilskudssatsen havde været uændret i forhold til 2017. Hvis de 20 skoler har et uændret antal inklusionselever, som de modtager tilskud for i 2019, så vil de 12,6 mio. kr. falde til 11,4 mio. kr., svarende til et fald på yderligere 1,2 mio. kr.

Udviklingen har således betydning for, at flere almene efterskoler begynder at overveje et loft over antallet, eller et fravalg af elever med behov for inklusionsundervisning, da det kan være bedre økonomisk at vælge en elev uden dette behov.

Tilsvarende har været gældende for tilskuddet til specialundervisning, som oplevede et væsentligt fald i tilskud pr. årselev fra 2018 til 2019. Vi har foretaget en tilsvarende beregning for de 20 almene efterskoler, som modtog størst tilskud til specialundervisning i 2018, samlet 28 mio. kr., og disse skoler vil med et uændret antal specialundervisningselever (skoleåret 2017/18) modtage 24,6 mio. kr. i tilskud i 2019 eller 3,4 mio. kr. mindre.

Politisk bør dette give anledning til ransagelse og dyberegående overvejelse om, hvorvidt dette er en yderst u hensigtsmæssig udvikling. Det bliver ganske enkelt nødvendigt at hæve tilskudspuljen til inklusion og specialundervisning som konsekvens af det stigende antal elever med behov herfor, såfremt man fra politisk side fortsat ønsker, at denne opgave skal kunne løses. Udviklingen i tilskudssatsen for specialundervisning i 2020 understreger med al tydelighed denne udvikling.

Ovenstående problemstilling er ikke kun relevant for de almene efterskoler, men også for ordblinde- og specialefterskolerne, som i 2021 forventes at opleve et meget stort dyk i tilskudstaksterne, herunder tilskuddene til de elever, som har det største behov for hjælp. Det er den negative effekt af, at skolerne har haft en stor elevtilstrømning, hvilket bl.a. har ført til en ny specialefterskole med start i august 2019.

Vi ser nærmere på udviklingen hos ordblinde- og specialunderskolerne senere i temperaturmålingen.

UDVIKLINGEN I ØVRIGE NØGLETAL

Vi belyser i det efterfølgende skolernes øvrige omkostningskategorier nærmere, med særlig fokus på udviklingen fra 2017 til 2018.

Antal skoler i 2018	Resultat i tkr.	Pr. årselev				
		Ejendomsudgift	Udgifter kostafdeling	Administrationsudgift	Markedsføring	It-omkostninger
28	Underskud	34.578	25.787	22.612	3.922	1.994
40	0-500	30.690	24.189	16.384	2.778	1.406
36	500-1.000	32.420	23.261	14.760	2.241	1.192
65	+1.000	29.966	22.059	13.545	1.927	1.287
169						

Fig. 7

Antal skoler i 2017	Resultat i tkr.	Pr. årselev				
		Ejendomsudgift	Udgifter kostafdeling	Administrationsudgift	Markedsføring	It-omkostninger
29	Underskud	34.035	25.638	21.754	4.017	1.765
42	0-500	31.332	23.643	16.600	3.128	1.575
34	500-1.000	30.721	21.920	13.989	1.869	1.166
68	+1.000	29.491	21.603	13.014	1.965	1.002
173						

Fig. 7

Figur 7 viser et billede, som ligner tidligere års analyser og som bekræfter, at der er en nøje sammenhæng mellem omkostninger pr. årselev og skolens elevtal. Skolerne i de 4 ovenstående grupperinger har i 2018 følgende gennemsnitlige årselev 79, 106, 125 og 162. Skolerne med +1 mio. kr. i overskud har 162 årselever eller ca. dobbelt så mange årselever i gennemsnit som underskudsskolerne, der i gennemsnit har 79 årselever, og dette smitter betydeligt af på gennemsnitsomkostningen, hvor særligt administration og markedsføringsniveauet bekræfter, at det er en økonomisk fordel at være stor. Særligt er det bemærkelsesværdigt, at der er hele 9 tkr. pr. årselev i forskel på administrationsforbruget fra det laveste gennemsnit til det højeste.

De 169 skoler, som indgår i årets temperaturmåling, har tilsammen brugt 50,9 mio. kr. til markedsføring og PR, svarende til et gennemsnitligt forbrug på 300 tkr. pr. skole (295 tkr. i 2017 og 272 tkr. i 2016). Det er således en begrænset stigning på 1,7% i forhold til 2017, hvilket må anses som udtryk for, at omkostningsniveauet har nået et mætningsniveau. En nærmere analyse viser, at der fortsat er store udsving skolerne imellem, og der er således 22 skoler, som har brugt under 100 tkr. i 2018.

Vi valgte sidste år at medtage en kolonne for it-omkostninger, hvor vi har medtaget en samlet post, som omfatter såvel undervisningsmæssige som administrative it-omkostninger. Denne omkostningsgruppe viser en fortsat stigende tendens. Efterskolerne har i 2018 anvendt 29,3 mio. kr. til it-området (2017: 26 mio. kr.), hvilket svarer til et gennemsnit på 173 tkr. (2017: 150 tkr.). Det skal dog hertil bemærkes, at it-omkostninger er en nyere linje i regnskabsparadigmet, og der er formentlig fortsat skoler, som har indrapporteret deres it-omkostninger under andre overskrifter. Det kan i hvert tilfælde konstateres, at der er 10 skoler, som har 0 kr. i it-omkostninger for 2018.

SPECIALEFTERSKOLER

I temperaturmålingen for 2017 bemærkede vi, at specialefterskoler, i lighed med de almene efterskoler, ligeledes oplevede et faldende resultat før finansielle poster. Udviklingen hos de almene efterskoler havde således også ramt specialefterskolerne. Denne udvikling er, som det fremgår nedenfor i figur 8, vendt, idet skolerne i 2018 igen har formået at forøge elevtallet samt at forøge resultatet før finansielle poster, som er steget med 1.148 tkr. Specialefterskolerne har således i 2018 et historisk højt overskud, ligesom overskudsgraden er tilbage på 4,2% mod de 4,0% samlet for skoleformen.

Særlige behov i tkr.	2016	2017	2018
Antal skoler	18	18	18
Antal årselever.....	1.366	1.358	1.369
Indtægter i alt	363.120	371.875	382.091
Udgifter i alt	-342.401	-351.628	-360.696
Resultat før finansielle poster	20.719	20.247	21.395
Finansielle poster.....	-5.535	-5.552	-5.520
Årets resultat.....	15.184	14.695	15.875
Overskudsgrad	4,2%	3,9%	4,2%

Fig. 8 Resultat for specialefterskoler

Skolernes indtægter udviser en relativ stor stigning - både fra 2016 til 2017 og fra 2017 til 2018. Vi så i temperaturmålingen fra sidste år, at den positive udvikling i indtægterne primært skyldes skolernes andre indtægter, som var forøget med 23% mod 1% for statstilskuddet og 0% for skolepengeindtægten. Vi har lavet en tilsvarende analyse for udviklingen fra 2017 til 2018.

Analysen viser, at statstilskud er steget med 0,8%, skolepengeindtægten er forøget med 4,5%, mens andre indtægter er steget med yderligere 9,3%. Der er således ingen tvivl om, at specialefterskolerne fortsat har et fokus på mulighederne for at opnå andre indtægter. Det skal dog hertil nævnes, at andre indtægter i væsentligt omfang består af STU-elevforløb og kommunale tilskud til sociale støttetimer til eleverne og således i høj grad er elevrelaterede.

Tilskud pr. årselev	2017	2018	2019	2020	Udvikling fra 2018 til 2020
Grundtakst	-	23.500	23.237	23.563	+0,3%
Tillægstakst I	-	73.946	73.198	71.696	-3,0%
Tillægstakst II	-	110.919	109.798	107.543	-3,0%

Tilskudsordningen blev ændret i 2018, hvorfor der ikke er tal for 2017, men efter et tilskud i 2019, som lignede 2018, kan skolerne se ind i en reduktion i statstilskuddet pr. årselev i 2020 og efterfølgende en formentlig større reduktion i 2021. Specialefterskolerne andre indtægter udgør 32,4 mio. kr., hvilket kan sammenholdes med et overskud på 15,9 mio. kr. Skolerne er således fuldstændig afhængig af, at der kan genereres andre indtægter end statstilskud og skolepenge for at få driften til at være sammenhængende. Vi antager, at skolerne som følge heraf også fremover vil have fokus på mulighederne for at generere alternative indtægter.

Tallene viser ligeledes, at 45% af stigningen i skolernes samlede udgifter på 9.068 tkr. kan henføres til undervisningsomkostningerne, mens skolernes omkostninger til ejendomsdrift spiser 34% af stigningen, kostafdeling udgør 22% af stigningen, mens administration er på et uændret niveau.

Udviklingen i undervisningsomkostninger er umiddelbart naturlig, idet flere STU-elever og flere bevilligede sociale støttetimer til elever, alt andet lige, skal give sig udslag i flere ansatte, og dermed højere lønomkostninger/undervisningsomkostninger.

Kategorien "andre indtægter" er den regnskabspost, hvor specialschoolerne for alvor adskiller sig fra hinanden. Der er flere skoler med mindre end 500 tkr. i andre indtægter, mens specialefterskolen med de største andre indtægter har hele 5.873 tkr.

Af de 18 specialefterskoler har 2 skoler realiseret et underskud i 2018 i lighed med 2017.

ORDBLINDEEFTERSKOLER

I temperaturmåling for 2017 bemærkede vi, at ordblindееfterskolerne realiserede endnu en markant elevtilvækst, men at resultat før finansielle poster faldt væsentligt. Den meget positive elevudvikling er fortsat, idet årselevtallet er forøget med yderligere 62 årselever i forhold til 2017, svarende til en aktivitetsstigning på 3,6%. Dette har dog ikke afspejlet sig i det samlede driftsresultat, der er forringet med 2.197 tkr.

Den positive elevudvikling afspejler sig i skolernes indtægter, der er forøget med 3,2%, mens indtægten pr. årselev faktisk er faldet med ca. 0,4% til ca. 189 tkr. Der er således en flad eller negativ udvikling i indtægten pr. årselev, hvilket i sagens natur medfører et faldende driftsresultat, da skolen vil have stigende løn- og øvrige omkostninger.

Analysen bekræfter, at skolernes omkostninger pr. årselev i året er steget med 0,6% til et omkostningsniveau på 177 tkr. Skolernes overskud pr. årselev er således faldet i lighed med de almene efterskoler, omend omkostningsstigningen pr. årselev har været mere begrænset end de almene efterskoler.

Ordblindееfterskoler i tkr.	2016	2017	2018
Antal skoler	19	19	19
Antal årselever	1.698	1.731	1.793
Indtægter i alt	319.012	329.041	339.422
Udgifter i alt	-291.955	-305.318	-317.999
Resultat før finansielle poster	27.057	23.723	21.423
Finansielle poster	-6.771	-6.632	-6.529
Årets resultat	20.286	17.091	14.894
Overskudsgrad	6,4%	5,2%	4,4%

Fig. 9

Den gennemsnitlige overskudsgrad for ordblindееfterskolerne er i 2018 faldet til 4,4% mod 5,2% i 2017, hvilket dog stadig gør ordblindееfterskolerne til den efterskoletype, som opnår den højeste gennemsnitlige overskudsgrad trods den konsekvente negative resultatudvikling de seneste år.

Ordblindееfterskolerne har modtaget tilskud til specialundervisning efter de samme regler som specialefterskolerne, men tilskuddet fylder ikke lige så meget i ordblindeeskolernes samlede økonomi. De har således modtaget samlet 46,5 mio. kr. (19 skoler), hvor specialefterskolerne modtog 120,9 mio. kr. (18 skoler). Effekten af den forventede reduktion i tilskudstaksten til specialundervisning i 2021 vil således ikke få en lige så hård effekt hos ordblindееfterskolerne som hos specialefterskolerne.

Af de 19 ordblindееfterskoler har 3 skoler realiseret et underskud i 2018 mod 1 efterskole sidste år. Dette er en udvikling, som er tankevækkende, når man ser udviklingen i elevgrundlaget

ANLÆGSINVESTERINGER

Det fremgik indledningsvist af figur 1, at analysens efterskoler har haft fortsat faldende finansielle poster, hvilket kunne være en afledt konsekvens af et reduceret gælds- og investeringsniveau hos skolerne. I temperaturmålingen for 2017 så vi, at investeringsniveauet var steget fra 358 mio. kr. i 2016 til 369 mio. kr. i 2017, og den positive udvikling i de faldende finansielle poster skal således i højere grad tilskrives en øget egenfinansiering og det lave renteniveau end et investeringsstop hos skolerne.

Det har dog været en klar tendens, at skoler med et overskud på over 1 mio. kr. tegnede sig for en stadig større andel af de samlede investeringer, hvorfor forskellen i faciliteter og stand umiddelbart ser ud til at vokse år for år, ligesom vi oplever, at mange veldrevne efterskoler er blevet afskåret fra lånemarkedet, bl.a. som følge af simpel geografi. Vi har nedenfor set nærmere på udviklingen i investeringerne i 2018.

Skolernes investeringsniveau.

Antal skoler i 2016	%	Skoler med:	Anlægsaktiver pr. 31/12 2016 i mio. kr.	%	Anlægsinvesteringer i 2016 i mio. kr.	%
32	14,9	Underskud	707.223	10,8	29.004	8,1
47	21,9	Overskud < 0,5 mio. kr.	1.216.558	18,6	30.944	8,7
45	20,9	Overskud > 0,5 mio. kr. < 1,0 mio. kr.	1.276.261	19,5	64.587	18,1
91	42,3	Overskud > 1,0 mio. kr.	3.341.524	51,1	233.087	65,1
215	100,0		6.541.566	100,0	357.622	100,0

Fig. 10

Antal skoler i 2017	%	Skoler med:	Anlægsaktiver pr. 31/12 2017 i mio. kr.	%	Anlægsinvesteringer i 2017 i mio. kr.	%
32	15,2	Underskud	716.508	10,8	28.097	7,6
48	23,4	Overskud < 0,5 mio. kr.	1.208.032	18,2	24.004	6,5
45	21,4	Overskud > 0,5 mio. kr. < 1,0 mio. kr.	1.366.814	20,7	71.924	19,5
84	40,0	Overskud > 1,0 mio. kr.	3.326.084	50,3	245.344	66,4
209*	100,0		6.617.438	100,0	369.369	100,0

Fig. 10 - *Den nyetablerede New Nordic Youth Efterskole er ikke medtaget i figur 10, da der ikke er noget 2016 sammenligningsgrundlag.

Antal skoler i 2018	%	Skoler med:	Anlægsaktiver pr. 31/12 2018 i mio. kr.	%	Anlægsinvesteringer i 2018 i mio. kr.	%
32	15,6	Underskud	698.246	10,3	51.435	10,6
47	22,9	Overskud < 0,5 mio. kr.	1.478.726	21,7	112.667	23,1
49	23,9	Overskud > 0,5 mio. kr. < 1,0 mio. kr.	1.475.894	21,7	113.429	23,3
77	37,6	Overskud > 1,0 mio. kr.	3.150.677	46,3	209.594	43,0
205*	100,0		6.803.543	100,0	487.125	100,0

Fig. 10 *Den nyetablerede Aalborg Efterskole er ikke medtaget i figur 10, da der ikke er noget 2017 sammenligningsgrundlag.

De 205 efterskoler har anlægsaktiver for i alt 6.804 mio. kr. efter, at der i 2018 blev investeret 488 mio. kr. Skolernes investeringsniveau er således fortsat stigende, og de samlede investeringer er umiddelbart forøget med hele 32% i forhold til 2017. En nærmere analyse af finansieringen viser, at skoleformens likvide beholdninger inkl. værdipapirer alene er faldet fra 734 mio. kr. i 2017 til 661 mio. kr. i 2018, svarende til et fald på 73 mio. kr. Restfinansieringen af de gennemførte investeringer på 488 mio. kr.

udgør således 415 tkr., der enten er finansieret fra den likviditet, der er genereret fra driften i 2018, eller ved lånoptagelser. Det er således en udvikling, som umiddelbart står i kontrast til indtrykket af et tilfrosset lånemarked, men de store investeringer er formentlig udtryk for, at skolerne bereder sig på en øget konkurrence om elever de kommende år.

Oversigten viser, at det fortsat er "millionskolerne", som tegner sig for de mange investeringer, men udviklingen er væsentligt mindre markant end de seneste år. Det er positivt for skoleformen, at investeringer i højere grad bliver fordelt på flere skoler. I 2018 har "millionskolerne" i gennemsnit investeret 2,7 mio. kr. mod knap 3 mio. kr. sidste år. De øvrige skoler har i gennemsnit investeret knap 2,2 mio. kr., hvor gennemsnittet var på 1,0 mio. kr. sidste år. Konsekvensen er, at det facilitetsspænd, som har været under opbygning i de seneste mange år, kan have medført, at en række skoler har set sig nødsaget til at presse investeringer igennem for at kunne følge med i forhold til konkurrenterne.

Det er vores oplevelse, at mange af de mindre og mellemstore skoler har et ønske om at vokse 10-15 elevpladser for at være bedre stillet økonomisk, hvilket kræver nye investeringer.

Vi har i de seneste temperaturmålinger set et fortsat faldende investeringsniveau blandt skolerne med 0-0,5 mio. kr. i overskud. I 2018 viser udviklingen lidt overraskende, at denne gruppe har foretaget væsentlige investeringer, hvorfor det er særligt interessant at se ind i årets udvikling. Tallene viser, at 10 af de 47 skoler i gruppen tegner sig for 90,7 mio. kr. af den samlede investeringssum på 112,7 tkr., mens de resterende 37 skoler samlet tegner sig for de 22 mio. kr. Det er således fortsat relativt få skoler, som har gennemført de større investeringer i 2018.

Udviklingen hos de 31 underskudsskoler viser tilsvarende en overraskende udvikling med samlede investeringer på 51.435 tkr. De positive tal er dog ikke udtryk for, at den gode udvikling hos de mindre overskudsskoler er smittet tilsvarende af på underskudsskolerne. Af de foretagne investeringer på 51,4 mio. kr. er de 30 mio. kr. foretaget af en skole, som har en attraktiv geografisk placering, hvorfor denne investering ikke kan ses som udtryk for den generelle låneadgang. De resterende 30 skoler har således samlede investeringer på 21,4 mio. kr. Hertil kommer, at der også er enkelte skoler, som har foretaget frasalg af ejendom i gruppen.

I 2017 havde 20 af 32 underskudsskoler gennemsnitlige anlægsinvesteringer under 250 tkr. pr. skole, mens dette i 2018 udgør 15 skoler. Der er således indikationer på, at uanset, at investeringsspændet er bredt og voksende, så har selv underskudsskolerne foretaget større investeringer end i de tidligere år.

I 2017 stod de 25 skoler, som havde de største investeringer, for i alt 62% af de samlede investeringer, hvilket i år udgør 58%. Der er således igen i år skoler, som har taget et anlægsmæssigt kraftigt spring, og der er ingen grund til at tro, at det ikke også vil være tilfældet i 2019.

Skolerne har ud over investeringerne i anlægsaktiver på 487 mio. kr. afholdt 147 mio. kr. i reparation og vedligeholdelse på ejendomsdrift, hvilket stort set er på niveau med 2017, hvor vedligeholdelsesomkostningerne udgjorde 140 mio. kr.

OPSUMMERING OG UDFORDRINGER I 2019 OG FREM

Temperaturmålingen for 2018 viser, at efterskoleformen i høj grad er begyndt at mærke effekten af omprioriteringsbidraget og de vigende statstilskud, hvilket har ført til faldende driftsresultater og faldende overskudsgrader.

Efterskoletilbuddet er fortsat meget populært, men skolernes driftsoverskud pr. årselev udviser en fortsat faldende tendens. Vores analyse viser, at skolerne fortsat har formået at øge skolepengeindtægten, mens andre indtægter er forøget markant for at kompensere for den manglende udvikling i statstilskuddet. Denne prioritering og fokusering er i høj grad en direkte konsekvens af indfasning af omprioriteringsbidraget, der med uformindsket styrke vil skære yderligere en skive af tilskudskagen i 2019 regnskabet.

Når efterskoledrift ikke kan dække omkostningerne, drives skolerne til at finde alternative indtægter for at få økonomien til at hænge sammen. Det er bekymrende, at efterskolernes samlede overskud i 2018 blev lavere end skolernes samlede andre indtægter. Uden denne ekstra indtægt fra alternative aktiviteter ville det se sort ud. Det er dog langt fra optimalt, at skolerne er nødt til at tænke i alternative aktiviteter uden for loven, da dette alt andet lige vil tage ledelsesmæssigt fokus fra løsningen af den primære opgave, nemlig at drive efterskole.

Det er i lyset heraf positivt, at 2019 bliver det foreløbigt sidste år med omprioriteringsbidraget, men de bedre takster i 2020 må endelig ikke blive en sovepude, da vendingen kommer sent og - for flere skoler - måske for sent.

Det kan naturligvis hævdes, at skoleformen med en gennemsnitlig overskudsgrad på 4% fortsat er i fornuftig form og det faktum, at skoler med de store opsparinger og en geografisk rigtig placering også kan få finansiering, så måske skal man holde igen med krisesnakken? Men billedet er meget mere broget, da forskellen fra lille til stor i de senere år er vokset markant.

Vi fremskrev sidste år resultaterne for 2018 og 2019, hvor vi spåede et fald i resultatet for 2018 på 30 mio. kr. Det blev "kun" til et fald på 20 mio. kr. Vi spåede samtidig, at der ville være et yderligere fald i 2019 på 35 mio. kr. Det sidste får vi dog først vished for, når disse regnskaber er offentliggjort til sommer.

Man kan håbe, at vi også har været for pessimistiske for 2019, men der vil givetvis komme et yderligere fald i resultatet. Det skal erindres, at faldet i resultatet i 2018 er positivt påvirket af de skoler, der var underskudsgivende i 2017, som lukkede i 2018, og dermed ikke længere er med i analysen.

Hovedparten af efterskolerne har allerede indrettet sig med en drift og et økonomisk beredskab, som vil kunne modstå de besparelsetiltag, som kom i finansloven for 2019. Det ville derfor være nærliggende at tro, at vi er ved at være færdige med skolelukninger. Temperaturmålingen viser dog, at det fortsat er hver 6. skole, der kæmper med underskud på driften til trods for de mange skolelukninger i de senere år. Vi er derfor ikke i tvivl om, at der i lighed med seneste år også i 2020 vil komme skolelukninger. Vi forventer på baggrund af vores analyser, at 2-4 skoler er i overhængende lukningsfare.

Udviklingen i skolepengeniveauet og sammenhængen til undervisningsomkostningerne viser, at skolepengeniveauet ikke adskiller sig væsentligt fra skole til skole. Konklusionen er dog i lighed med tidligere år, at de skoler, som realiserer de største overskud, hovedsageligt henter overskuddet ved at have et lavere omkostningsniveau, som primært skyldes lavere undervisningsomkostninger pr. årselev. Skolernes omkostning til undervisning udgjorde i 2018 ca. 58% af de samlede driftsomkostninger. Det er helt afgørende, at skolernes ledelse har fokus på denne omkostningsgruppe og herunder særligt nøgletallet "årselever pr. lærerårsværk", hvor der som en tommelfingerregel bør tilstræbes et nøgletal på over 7, medmindre der er særligt høje tilskud til specialundervisning.

Analysen af skolens øvrige omkostninger viste, at kampen om elever fortsat intensiveres, idet der igen i år er høje markedsføringsomkostninger, hvilket kan være udtryk for en betydelig konkurrence om eleverne skolerne imellem og i forhold til andre tilbud for målgruppen.

Endelig viser årsregnskaberne, at efterskolernes investeringslyst og investeringsevne har været overraskende stor i 2018. Fordeling af investeringer er mere ligeligt fordelt end i de seneste temperaturmålinger, hvilket må anses som værende meget positivt for skoleformen. Der er dog uanset denne gode udvikling igen i år primært enkelte efterskoler, som har foretaget markante investeringer, og som dermed står særdeles stærkt til de kommende års konkurrence om eleverne.

Sammenfattende kan det konkluderes, at Efterskolernes Temperaturmåling for 2018 viser, at omprioriteringsbidraget virkelig koster hjerteblood og medfører, at skoler med mange års erfaring må lukke, fordi de ikke længere kan få indtægter og udgifter til at gå op, eller fordi de ikke kan opnå et tilstrækkeligt elevgrundlag til, at økonomien kan hænge sammen. Andelen af underskudsskoler er stigende til trods for de gennemførte skolelukninger, hvilket er et udpræget tegn på en udfordret skoleform til trods for den gennemsnitlige overskudsgrad på 4%.

Vi ser, at den vedvarende udsultning og nedslidning i de mindste skolers driftsapparat medfører en øget kreativitet, som gør, at skolerne i øget omfang tænker alternativt og finder supplerende indtægter fra andre kilder for at understøtte skoledriften. Dette er i år blevet meget synligt ved den fortsatte stigning i skolernes andre indtægter.

Sammenfattende forventer vi, at skolernes samlede driftsresultat vil falde yderligere i 2019, ligesom vi forventer enkelte skolelukninger indenfor de kommende 12 måneder - omend de skoler, som kommer igennem 2020, bør kunne se et lille lys for enden af tunnelen, da afskaffelsen af omprioriteringsbidraget giver bedre mulighed for at få økonomien til at hænge sammen.

Nød lærer nøgen kvinde at spinde, og efterskolerne er blevet gode til at lægge budgetter samt finde alternative indtægter, som sikrer overlevelse. Vi anbefaler, at der udarbejdes detaljeret budget for de kommende 3 år med henblik på at få klarlagt, hvor store udfordringerne er for den enkelte skole, således det er muligt at udvise rettidig omhu. Det er i den forbindelse en rigtig god ide at få efterprøvet forudsætningerne og følsomheden i disse.

Vores anbefalinger er således:

- Vurdér følsomheden i skolepengeniveauet
- Afvej klassekvotienterne - er det muligt og acceptabelt med flere elever pr. lærer?
- Undersøg muligheder for alternative indtægter
- Undersøg muligheder for omkostningsminimering
- Udarbejd flerårig prioriteret investerings- og vedligeholdelsesplan
- Fastsæt krav i budgettering til skolens konsolidering

Vores bud til budget- og strategisk arbejde er:

- Der skal være et overskud
- Der skal være et troværdigt undervisningstilbud
- Der skal være overblik over skolens likviditet
- Der skal være en budgetdisciplin - det er nemt at lave overskud på budget - sværere at efterleve

I temperaturmålingen for 2017 konkluderede vi, at det havde været et godt år, men at skoleformen var på vej ind i ukendt og farefuldt farvand. Vi har set de første krusninger i form af flere skolelukninger og faldende driftsoverskud, men vi er langt fra sikkert i havn.

Bestil et uforpligtende møde eller læs mere på
www.bdo.dk/skoler

HVORDAN SER SITUATIONEN UD FOR JERES SKOLE?

Bestil et uforpligtende møde med os, hvor vi gennemgår en specialanalyse af din skoles konkrete tal. Det giver vished for, hvordan skolen præsterer på de enkelte poster i forhold til resten af branchen. Denne viden, kombineret med detaljeret budgetlægning, er afgørende for at kende følsomheden i skolens økonomi samt at få overblik over, hvor der eventuelt bør ske tilpasning af ressourceforbruget for at sikre en konkurrencedygtig omkostningsstruktur og få balance i indtægter og udgifter. I BDO har vi udarbejdet en budgetmodel, som gør det muligt at foretage detaljeret budgetlægning og følsomhedsanalyser på skolens økonomi - både på 12 månedsbasis og 3-års niveau. Når omkostningerne skal reduceres og tilpasses, er det vigtigt, at de præcise effekter kan beregnes. Har det skolens interesse, præsenterer vi gerne vores budgetmodel og det overblik, denne kan give.

Kontakt os gerne for et uforpligtende møde.

Klaus Grønbæk Jakobsen
Statsautoriseret revisor
Tlf. 96 26 38 35
E-mail klg@bdo.dk

Martin Jochens Lück
Statsautoriseret revisor
Tlf. 96 26 38 07
E-mail mju@bdo.dk

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab, en danskejet rådgivnings- og revisionsvirksomhed, er medlem af BDO International Limited - et UK-baseret selskab med begrænset hæftelse - og del af det internationale BDO netværk bestående af uafhængige medlemsfirmaer. BDO er varemærke for både BDO netværket og for alle BDO medlemsfirmaerne. BDO i Danmark beskæftiger godt 1.100 medarbejdere, mens det verdensomspændende BDO netværk har godt 64.000 medarbejdere i 154 lande.

Copyright - BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab, cvr.nr. 20 22 26 70.